

Justitiekottets betänkande

1981/82:27

om forumregler för mål om renhållningsavgifter

Motion

I motion 1981/82:392 av Åke Wictorsson (s) föreslås riksdagen besluta att hos regeringen begära sådan ändring i renhållningslagen att kommun får rätt att väcka talan om renhållningsavgifter vid fastighetsforum.

I motionen erinras om att tvister om kommunala renhållningsavgifter enligt ett avgörande av högsta domstolen skall tas upp av rätten i den ort där svaranden har sitt hemvist; en sådan tvist skall alltså inte nödvändigtvis tas upp vid domstolen i den ort där den fastighet är belägen som renhållningsavgiften avser. Att fastighetsforum således inte kan användas vållar enligt motionären betydande problem i första hand för de kommuner där det finns många fritidshus, vars ägare till stor del är mantalsskrivna i andra kommuner. I sådana fall blir följderna av högsta domstolens avgörande den att kommunen, om renhållningsavgifterna inte betalas, tvingas processa vid en mängd olika domstolar i landet. Denna ordning innebär enligt motionären att kommunerna och de enskilda kan drabbas av betydande kostnader för processer rörande krav på avgifter som ofta inte avser särskilt stora belopp. Eftersom kommunerna i regel vinner processerna, blir det de avgiftsskyldiga som drabbas av kostnaderna. För de enskilda avgiftsskyldiga skulle det därför enligt motionären innebära betydligt lägre slutliga kostnader, om målen fick handläggas vid fastighetsforum. Mot detta måste givetvis, framhåller motionären, vägas den nackdel som uppkommer för svarandena om de måste infinna sig vid den domstol där fastigheten är belägen. Svarandenas intressen av att få svara vid rätten på hemorten torde dock inte vara särskilt framträdande. I viss utsträckning kan en inställelse till rättegång vid fastighetsforum kombineras med ett besök i fritidshuset. Enligt motionärens mening bör kommunerna genom bestämmelser i renhållningslagen ges möjlighet att väcka talan antingen vid fastighetsforum eller vid annat forum.

Gällande ordning m. m.

Inledning

Justitiekottet behandlade tidigare under detta riksmöte en motion om forumregler för mål om renhållningsavgifter. I utskottets betänkande med anledning av denna motion lämnades en utförlig redogörelse bl. a. för bestämmelserna om renhållningsavgifter och aktuella processuella föreskrif-

ter (JuU 1981/82:3). Utskottet hänvisar till redogörelsen i det betänkandet. Framställningen i det följande görs därför mera översiktlig.

Renhållningsavgifter

Regler om bl. a. kommuns skyldighet att försla bort hushållsavfall från fastigheter inom kommunen finns i renhållningslagen (1979:596). I den lagen finns också regler om kommunens rätt att föreskriva att avgift skall tas ut för renhållningen. Reglerna härom – som i huvudsak oförändrade förts över från lagen (1965:54) om kommunala renhållningsavgifter – innebär bl. a. att avgift skall utgå enligt taxa som antas av kommunfullmäktige. Taxan skall innehålla föreskrifter om vem som är avgiftsskyldig och till vem avgiften skall betalas, till kommunen eller dess renhållningsentreprenör. Betalningsskyldighet gentemot kommun åvilar i princip den som tar renhållningsväsendets tjänster i anspråk.

Twist om fordran på renhållningsavgift prövas av allmän domstol. Några särskilda bestämmelser härom ges inte i renhållningslagen.

Domstols behörighet

Regler för domstols behörighet att pröva tvistemål finns i 10 kap. rättegångsbalken. Reglerna härom innebär i huvudsak följande.

Enligt huvudregeln är rätten i den ort där svaranden har sitt hemvist laga domstol i tvistemål i allmänhet (svarandens personliga forum). Vissa tvister med anknytning till fast egendom måste tas upp av rätten i den ort där fastigheten är belägen (s. k. fastighetsforum). Så är fallet beträffande bl. a. tvist som rör skyldighet för ägare av fastigheten att fullgöra något som åligger honom i denna egenskap. Vissa andra tvister med anknytning till fast egendom får tas upp vid fastighetsforum. Detta forum är i dessa fall fakultativt i förhållande till annat behörigt forum.

Väcks talan vid obehörig domstol utgör detta ett rättegångshinder och talan kan avvisas av domstolen. Är tvisten av det slaget att talan skall väckas vid fastighetsforum skall domstolen självmant och oberoende av invändning från part pröva sin behörighet. Om tvisten däremot är av det slaget att talan skall väckas vid domstolen i den ort där svaranden har sitt hemvist, är domstolens prövning av frågan om sin behörighet beroende på om svaranden gör någon invändning i saken eller ej. Underlåter svaranden att göra någon invändning eller sker det för sent anses tvisten väckt vid rätt domstol.

Avgörande av högsta domstolen

Frågan om laga domstol för upptagande av mål om fordran på kommunala renhållningsavgifter har prövats av högsta domstolen (Nytt Juridiskt Arkiv 1980 s. 116). Målet gällde avgifter enligt taxor som hade fastställts med stöd

av 1965 års lag om kommunala renhållningsavgifter. Högsta domstolen fann att laga domstol för upptagande av målet var rätten i den ort där gäldenären skulle svara i tvistemål i allmänhet, inte rätten i den ort där fastigheten var.

Tidigare riksdagsbehandling

I november förra året behandlade justitieutskottet en motion som gällde forumreglerna för mål om renhållningsavgifter. Motionen upptog samma yrkande och i huvudsak samma motivering som den motion som behandlas nu.

Motionen i det tidigare ärendet hade remissbehandlats av utskottet. En sammanställning av remissyttrandena finns i betänkande 1981/82:3. Meningarna bland remissinstanserna var delade.

Att kommunerna skulle ges rätt att väcka talan vid fastighetsforum motiverades av en remissinstans med att varje förenklingsåtgärd som ger möjlighet till besparingar för kommunerna måste tas till vara. En annan remissinstans menade att tvister angående kommunala renhållningsavgifter hade en så påtaglig anknytning till berörd fastighet att kommun borde beredas möjlighet att väcka talan i sådana tvister vid fastighetsforum.

En kritisk synpunkt som anfördes mot motionsförslaget var att gällande ordning knappast kunde anses processekonomiskt besvärande för kommunerna med tanke på det begränsade antal rättegångar om renhållningsavgifter som förekommer. En annan synpunkt som framfördes var att ett genomförande av motionsförslaget skulle medföra betydande nackdelar för de fritidshusägare som vid tvist om renhållningsavgiften skulle bli tvungna att inställa sig vid domstol utanför hemorten.

Utskottet ansåg för sin del att motionsyrkandet inte borde vinna riksdagens bifall. Till stöd för denna ståndpunkt anförde utskottet bl. a. att det beträffande fordringar på renhållningsavgifter generellt sett inte kan anses föreligga en sådan nära anknytning mellan fastigheten och det som tvisten gäller att det motiverar att tvisten skall handläggas vid fastighetsforum. De praktiska och ekonomiska fördelarna för kommunerna med en sådan ordning fann utskottet vara i praktiken ganska begränsade. Mot dessa begränsade fördelar för kommunerna måste också enligt vad utskottet framhöll ställas de nackdelar som skulle uppkomma för de enskilda svarandena, om de skulle vara tvungna att processa vid domstol utanför hemorten. – Sammantaget fann utskottet att det i ärendet inte hade framkommit tillräckliga skäl för att gå ifrån vad som sedan länge gällt i fråga om laga domstol i tvistemål i allmänhet.

En minoritet (s) inom utskottet förordade i en reservation till utskottets betänkande att talan om renhållningsavgifter borde kunna väckas antingen vid fastighetsforum eller vid den betalningsskyldiges personliga forum.

Minoriteten föreslog att saken borde närmare övervägas av regeringen och att förslag till ändrad lagstiftning borde föreläggas riksdagen.

Riksdagen biföll den 18 november 1981 utskottets hemställan om avslag på motionen (riksdagens protokoll 1981/82:30 s. 142).

Utskottet

I detta betänkande behandlar utskottet en motion som gäller forumreglerna för mål om kommunala renhållningsavgifter.

Enligt renhållningslagen är kommun skyldig att ombesörja att hushållsavgift fall forslas bort från fastigheter. För dessa tjänster har kommunen rätt ta ut avgift. Den som tar renhållningstjänsterna i anspråk är i princip skyldig att betala avgiften. Denna skall betalas till kommunen eller till dess entreprenör.

Allmän domstol prövar tvist om fordran på renhållningsavgift. Laga domstol i sådana tvister är normalt svarandens personliga forum – dvs. rätten i den ort där gäldenären skall svara i tvistemål i allmänhet (normalt mantalsskrivningsorten) – inte rätten i den ort där fastigheten ligger (fastighetsforum).

I motionen pekas på att den beskrivna ordningen i fråga om domstols behörighet kan välla betydande problem för kommuner med omfattande fritidshusbebyggelse. Fritidshusens ägare bor nämligen i många fall i annan kommun än den där fritidshuset ligger, och kommunen kan därför, om renhållningsavgiften inte betalas, i dessa fall bli tvungen att väcka talan vid olika domstolar i landet. Denna ordning medför enligt motionären att kommunerna och de enskilda kan drabbas av stora kostnader för processer som gäller krav på avgifter som inte rör särskilt stora belopp. Eftersom kommunerna i regel vinner processerna, blir det de avgiftsskyldiga som drabbas av kostnaderna. För de avgiftsskyldiga skulle det därför enligt motionären innebära betydligt lägre slutliga kostnader, om målen fick handläggas även vid fastighetsforum.

Utskottet behandlade så sent som i november förra året en motion med samma yrkande och i huvudsak samma motivering som den nu aktuella motionen.

I sitt betänkande (JuU 1981/82:3) fann utskottet att det i ärendet inte hade framkommit tillräcklig anledning att, beträffande fordringar på renhållningsavgifter, gå ifrån vad som sedan länge gällt i fråga om laga domstol i tvistemål i allmänhet.

En minoritet inom utskottet förordade i en reservation till betänkandet att talan om renhållningsavgifter borde kunna väckas vid fastighetsforum eller vid den betalningsskyldiges personliga forum.

Riksdagen biföll den 18 november 1981 utskottets hemställan om avslag på motionen.

När frågan om forumreglerna för mål om kommunala renhållningsavgifter

nu återkommer vill utskottet, såsom närmare utvecklades i det tidigare betänkandet, uttala att det beträffande fordringar på renhållningsavgifter generellt sett inte kan anses föreligga en sådan nära anknytning mellan fastigheten och det som tvisten gäller att det motiverar att tvisten för den skull skall handläggas vid fastighetsforum. Och inte heller omständigheter av annan art motiverar att lagstiftaren gör avsteg från den hävdvunna huvudregeln att svaranden skall sökas vid sitt personliga forum.

Utskottet finner alltså inte skäl till annan uppfattning i saken än den som utskottet hade i det tidigare ärendet. Utskottet avstyrker därför bifall till motionen.

Utskottet hemställer
att riksdagen avslår motion 1981/82:392.

Stockholm den 23 februari 1982

På justitieutskottets vägnar
BERTIL LIDGARD

Närvarande: Bertil Lidgard (m), Lisa Mattson (s), Åke Polstam (c), Eric Jönsson (s), Hans Petersson i Röstånga (fp), Arne Nygren (s), Lilly Bergander (s), Gunilla André (c), Göte Jonsson (m), Helge Klöver (s), Ella Johnsson (c), Karl-Gustaf Mathsson (s), Bonnie Bernström (fp), Ulla-Britt Åbark (s) och Bengt Nylund (m).

Reservation

Lisa Mattson (s), Eric Jönsson (s), Arne Nygren (s), Lilly Bergander (s), Helge Klöver (s), Karl-Gustaf Mathsson (s) och Ulla-Britt Åbark (s) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 4 med "När frågan" och slutar på s. 5 med "till motionen" bort ha följande lydelse:

Såsom har framhållits i reservationen till det tidigare betänkandet är det i de flesta fall så att det är ägaren till fastigheten som är skyldig att betala avgiften för renhållningen från fastigheten. I dessa fall föreligger det enligt utskottets uppfattning en nära anknytning mellan fastigheten eller dess ägare och en tvist om fordran på avgiften. Denna anknytning talar för att saken borde kunna handläggas vid fastighetsforum.

I sammanhanget kan också nämnas att det kan vara en fördel att processen handläggs av en domstol som har kännedom om de lokala förhållandena och som utan större besvär under rättegången kan hålla syn på fastigheten.

Härtill kommer att ett upprätthållande av huvudregeln att svaranden skall sökas vid sitt personliga forum kan vålla betydande merkostnader i synnerhet för kommuner med en omfattande fritidshusbebyggelse. Bor fritidshusens ägare i annan kommun än den där fritidshuset ligger kan kommunen, om renhållningsavgiften inte betalas, bli tvungen att väcka talan vid olika domstolar i landet avseende krav på avgifter som i det enskilda fallet inte rör något särskilt stort belopp. Såsom påpekas i motionen är det i regel kommunerna som vinner processerna. Den avgiftsskyldige tvingas då att ersätta kommunernas rättegångskostnader. Det är alltså inte kommunen som i sista hand drabbas av de merkostnader som nuvarande ordning ger upphov till utan det är de avgiftsskyldiga. För dem torde det inte vara förenat med några nämnvärda olägenheter att vara tvungna att processa vid den domstol där fritidshuset ligger i stället för vid domstolen på hemorten.

Sammantaget finner utskottet att det såväl för kommunerna som för de avgiftsskyldiga är mest ändamålsenligt att tvister om renhållningsavgifter får handläggas vid fastighetsforum.

Enligt utskottets mening är det knappast lämpligt att ha en ordning som skulle innebära att tvist om renhållningsavgift *måste* tas upp vid fastighetsforum, utan käranden bör ges möjlighet att väcka talan antingen vid fastighetsforum eller vid svarandens personliga forum. Den av utskottet nu förordade ordningen i fråga om domstols behörighet kan såsom anförts i reservationen till det tidigare betänkandet åstadkommas på olika sätt. Vilken lagteknisk lösning som är att föredra bör närmare övervägas i lämpligt sammanhang. Det bör ankomma på regeringen att besluta om formerna för dessa överväganden. Ett förslag i saken bör föreläggas riksdagen utan dröjsmål.

Vad utskottet anför med anledning av motion 392 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

att riksdagen med anledning av motion 1981/82:392 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför om överväganden och förslag rörande forumregler för mål om renhållningsavgifter.